

Tipuri de conflicte care pot fi mediate

Camelia Gagu, avocat Baroul București
Președinte “Centrul Mediatorilor Profesioniști – București”

Medierea poate fi utilizată în rezolvarea unei arii largi de conflicte:

❖ **Drept civil**

Grănițuri, Revendicări, Pretenții, Evacuări, Obligații de a face, Partaje, Raporturi locative, etc.

❖ **Dreptul familiei**

Divorțuri, Partaje bunuri comune, Încredințări minori, etc.

❖ **Dreptul penal**

Plângeri prealabile

❖ **Dreptul comercial**

Somații de plata, Pretenții etc.

❖ **Litigii de muncă**

Drepturi bănești, Desfacerea Contractului Individual de Muncă etc.

Nu pot face obiectul medierii drepturile strict personale, cum sunt cele privitoare la statutul persoanei, precum și orice alte drepturi de care părțile, potrivit legii, nu pot dispune prin convenție sau prin orice alt mod admis de lege.

Vom detalia în cele ce urmează câteva aspecte referitoare la tipurile de conflicte care pot fi supuse medierii familiale, medierii în afaceri, medierii în domeniul litigiilor de muncă și medierii în domeniul penal.

1. Tipuri de conflicte care pot fi supuse medierii familiale

Medierea familială poate fi aplicată în orice litigiu existent între membrii aceleiași familii între care există legături de sânge sau rezultate prin căsătorie, precum și a celor între care există sau au existat legături de familie. Medierea poate fi considerată o metodă adecvată ce permite părinților să organizeze, să reorganizeze custodia și dreptul la vizită și/sau să rezolve neînțelegerile apărute ulterior hotărârilor care privesc aceste chestiuni. Conform dispozițiilor legale, se poate apela la medierea familială înainte de începerea procesului de divorț, în timpul divorțului sau după divorț în cazul în care este necesară revizuirea înțelegerilor precedente.

În cazul medierilor în care sunt implicați copii, trebuie ca mediatorul să aibă în vedere în primul rând interesul superior al copilului, ceea ce implică și dreptul acestuia la protecție. Rețeaua europeană a mediatorilor¹, creată în 1997, urmărește aplicarea Convenției privind Drepturile Copilului în Europa – document adoptat în anul 1989 de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite. Aceasta are ca scop definirea drepturilor copilului la scară mondială și reia o serie de drepturi enunțate prin Declarația uni-

¹ <http://ombudsman.europa.eu/liaison/fr/default.htm>

versală a drepturilor omului, subliniază anumite drepturi menționate de aceasta și adaugă drepturi specifice.

De asemenea, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene² reunește, într-un singur text concis, esența textelor europene în domeniul drepturilor fundamentale. Intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, a cărui anexă este Carta, conferă acesteia caracter obligatoriu, iar articolul 24 al Cartei intitulat “Drepturile copilului”, plasează copilul în centrul preocupărilor sale.

Așadar, în acest caz, mediatorul trebuie să aibă în vedere următoarele:

- rezultatul medierii să nu contravină interesului superior al copilului;
- încurajarea părinților de a se concentra în primul rând asupra nevoilor copilului;
- asumarea responsabilității părintești, separația în fapt, sau divorțul să nu împietzeze asupra creșterii și dezvoltării copilului (art. 65 din Legea nr. 192/2006, cu modificările și completările ulterioare).

Subiecții care se pot adresa medierii familiale sunt:

- Soții în divorț
- Părinții
- Părinții și copiii lor (adulți)
- Bunicii
- Alți membri ai familiei cu care comunicarea este dificilă

În marea majoritate a cazurilor, medierea familială se adresează persoanelor a căror căsătorie a luat sfârșit în fapt. În cazul disputelor în care sunt implicați copii, precizăm că mediatorul trebuie să identifice nevoile copilului, ceea ce se poate realiza doar dacă copilul se simte în siguranță în prezența mediatorului și poate discuta deschis cu acesta.

Cel mai des întâlnite dispute privesc:

- Continuarea căsătoriei
- Împărțirea bunurilor mobile și imobile în cazul divorțului
- Comunicarea dintre soți/părinți - copii
- Exercițiul drepturilor părintești
- Contribuția părinților la întreținerea copiilor
- Stabilirea domiciliului copiilor
- Educația copiilor
- Relația dintre bunici și nepoți
- Comunicarea între diverși membri ai familiei
- Plata datoriilor
- Testamente
- Îngrijirea persoanelor în vârstă sau a persoanelor cu afecțiuni majore
- Pensia
- Orice alte neînțelegeri care apar în raporturile dintre soți cu privire la drepturile de care ei pot dispune, potrivit legii (art. 64 alin. 1 din Legea nr. 192/2006, cu modificările și completările ulterioare).

Scopul medierii familiale:

- Restabilirea sau îmbunătățirea comunicării dintre membrii familiei și păstrarea relațiilor (între părinți și copii) sau reducerea proporțiilor conflictului dintre părți;
- Încheierea unor acorduri referitoare la încredințarea copilului și dreptul de vizită;

² http://www.europarl.europa.eu/charter/default_fr.htm

- Soluționarea problemelor financiare și materiale cauzate de separare sau divorț: reducerea costurilor economice și sociale pe care le implică astfel de litigii;
- Protejarea interesului superior al copilului;
- Realizarea unui acord durabil în timp

Violența în familie

Violența în familie reprezintă orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material. Constituie, de asemenea, violență în familie împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale. Amplu prin proporție, răspândire geografică și cuprindere socială, acest fenomen reflectă o încălcare flagrantă a dreptului la viață și integritate fizică și psihică, consacrat în Declarația Universală a Drepturilor Omului (art. 3), precum și în alte acte internaționale și legi interne.

Persoanele desemnate de autoritățile publice pentru instrumentarea cazurilor de violență în familie au atribuții de luare a măsurilor de prevenire și combatere a violenței în familie, printre aceste măsuri aflându-se și îndrumarea părților aflate în conflict în vederea medierii, solicitarea de informații cu privire la rezultatul medierii, instrumentarea cazului împreună cu asistentul familial s.a

O persoană care este victimă a violenței în familie poate apela la următoarele căi de soluționare a acestei probleme:

- Primirea în adăposturi - primirea victimelor în adăpost se face numai în cazuri de urgență, cu aprobarea scrisă a asistentului familial atunci când izolarea victimei de agresor se impune ca măsura de protecție. Persoanelor care au comis actul de agresiune le este interzis accesul în incinta adăpostului unde se găsesc victimele.
- Introducerea unei plângeri penale împotriva făptuitorului
- Medierea - cazurile de violență în familie pot fi supuse medierii la cererea părților. Medierea nu împiedică desfășurarea procesului penal sau aplicarea dispozițiilor legale.

2. Tipuri de conflicte care pot fi supuse medierii în domeniul comercial (în afaceri)

În domeniul comercial se recurge frecvent la mediere, în primul rând motivat de faptul că toate costurile pe care le implică o astfel de procedură sunt reduse în comparație cu cele ocazionate de calea litigioasă. De asemenea, confidențialitatea, precum și păstrarea sau consolidarea relațiilor de afaceri constituie alte argumente pentru care medierea înregistrează un real succes în cadrul de afaceri românesc actual.

Astfel, în acest domeniu, menționăm că medierea poate interveni în cazul conflictelor care se nasc în legătură cu executarea, interpretarea și rezilierea contractelor comerciale, spre exemplu:

- modalitatea concretă de aducere la îndeplinire a obligațiilor asumate prin contract;
- eșalonarea la plată a unei datorii comerciale;
- modul în care poate înceta un contract comercial în cazul în care contractul nu conține o clauză de denunțare unilaterală;
- stingerea anumitor obligații asumate prin contract etc.

De asemenea, în cazul disputelor intervenite în domeniul comerțului electronic, medierea se poate aplica în special în cazul magazinelor de comerț electronic care au înregistrat conflicte cu clienții în legătură cu comenzile derulate pentru livrarea diverselor produse. Apreciem că în acest domeniu al comerțului electronic, medierea poate interveni în special în cazul clienților fideli, de business, care au anumite nemulțumiri legate de produsele livrate în urma comenzilor on-line.

3. Tipuri de conflicte care pot fi supuse medierii în cazul litigiilor de muncă

La art. 3 din Legea nr. 168/1999 privind soluționarea conflictelor de muncă, cu modificările și completările ulterioare, regăsim definiția conflictelor de muncă, în sensul că acestea sunt conflictele dintre salariați și unitățile la care sunt încadrați, cu privire la interesele cu caracter profesional, social sau economic ori la drepturile rezultate din desfășurarea raporturilor de muncă.

Conflictele de muncă se împart în două categorii:

- colective, spre exemplu un conflict între un grup de angajați și angajator;
- individuale, de pildă un conflict între indivizi la locul de muncă. Acest conflict se poate desfășura între conducere și un angajat sau între doi angajați.

De asemenea, conflictele de muncă se clasifică în conflicte de interese și conflicte de drepturi, definițiile acestora fiind regăsite la art. 4 și 5 din Legea nr. 168/1999 privind soluționarea conflictelor de muncă, cu modificările și completările ulterioare.

Sunt conflicte de drepturi următoarele:

a) conflictele în legătură cu încheierea, executarea, modificarea, suspendarea și încetarea contractelor individuale de muncă;

b) conflictele în legătură cu executarea contractelor colective de muncă.

Sunt, de asemenea, considerate conflicte de drepturi următoarele:

a) conflictele în legătură cu plata unor despăgubiri pentru acoperirea prejudiciilor cauzate de părți prin neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor stabilite prin contractul individual de muncă;

b) conflictele în legătură cu constatarea nulității contractelor individuale sau colective de muncă ori a unor clauze ale acestora;

c) conflictele în legătură cu constatarea încetării aplicării contractelor colective de muncă.

Nu sunt considerate conflicte de drepturi, în sensul acestei legi, conflictele dintre unitățile și persoanele care prestează diferite activități acestora, în temeiul altor contracte decât contractul individual de muncă.

Orice conflict de muncă ce intervine între salariați și unități în legătură cu începerea, desfășurarea și încheierea negocierilor colective reprezintă conflict de interese. Conflictele de interese pot fi declanșate în următoarele situații:

a) unitatea refuză să înceapă negocierea unui contract colectiv de muncă, în condițiile în care nu are încheiat un contract colectiv de muncă sau contractul colectiv de muncă anterior a încetat;

b) unitatea nu acceptă revendicările formulate de salariați;

c) unitatea refuză nejustificat semnarea contractului colectiv de muncă, cu toate că negocierile au fost definitive;

d) unitatea nu își îndeplinește obligațiile prevăzute de lege de a începe negocierile anuale obligatorii privind salariile, durata timpului de lucru, programul de lucru și condițiile de muncă;

e) în caz de divergență la negocierea anuală obligatorie privind salariile, durata timpului de lucru, programul de lucru și condițiile de muncă.

Nu pot constitui obiect al conflictelor de interese revendicările salariaților pentru a căror rezolvare este necesară adoptarea unei legi sau a altui act normativ.

Procedura soluționării amiabile a conflictelor dintre angajatori și salariați este prevăzută în art. 3 al Legii nr. 168/1999, precum și în art. 76 din același act normativ. De asemenea, art. 26 din Legea nr. 168/1999 precizează că în cazul în care conflictul de interese nu a fost soluționat ca urmare a concilierii organizate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, părțile pot hotărî, prin consens, inițierea procedurii de mediere. Apreciem că legiuitorul a prevăzut în mod clar necesitatea prezenței mediatorului atât

în conflictele de drepturi, cât și în cele de interese, însă fără a se încălca competențele organelor abilitate expres pentru soluționarea conflictelor de interese – aspect la care ne-am referit anterior.

4. Tipuri de conflicte care pot fi supuse medierii în domeniul penal

În cazul proceselor penale, în cauzele în care legea permite împăcarea părților, persoanele aflate în conflict pot apela la propria lor rezolvare a disputei, atât anterior, cât și ulterior declanșării unui litigiu pe rolul organelor de cercetare sau urmărire penală. În cazul în care conflictul a fost soluționat pe calea medierii, instanțele sau organele de cercetare penală vor lua act de această voință a părților, pronunțând o soluție corespunzătoare cu dorința acestora.

Dispozițiile din lege se aplică cu precădere în cauzele penale care privesc infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală. Nici în restul cauzelor penale medierea nu este exclusă, putându-se soluționa pe această cale o multitudine de aspecte survenite în cadrul procesului penal (cel mai bun exemplu este cel referitor la soluționarea acțiunii civile în cadrul procesului penal, acest lucru se poate realiza în orice fel de cauză penală prin mediere).

Codul penal actual prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate în cazul următoarelor infracțiuni: lovirea sau alte violențe – art. 180; vătămarea corporală – art. 181; vătămarea corporală din culpă – art. 181 alin. (1) și (3); violarea de domiciliu – art. 192 alin (1); violarea secretului corespondenței – art. 195; divulgarea secretului profesional – art. 196; violul – art. 197 alin. (1); furtul pedepsit la plângerea prealabilă – art. 210; abuzul de încredere – art. 213; gestiunea frauduloasă – art. 214; distrugerea – art. 217 alin. (1); abandonul de familie – art. 305; nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorilor – art. 307; tulburarea folosinței locuinței – art. 320.

În funcție de momentul apelării la mediere, distingem 3 situații:

a) în situația în care procedura de mediere se desfășoară înaintea începerii procesului penal și aceasta se încheie prin împăcarea părților, persoana vătămată nu mai poate sesiza, pentru aceeași faptă, organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată.

b) în situația în care procedura de mediere a fost declanșată în termenul prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile, acest termen se suspendă pe perioada desfășurării medierii. Dacă părțile aflate în conflict nu s-au împăcat, persoana vătămată poate introduce plângerea prealabilă în același termen, care își va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de închidere a procedurii de mediere, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare.

c) în cazul în care medierea se desfășoară după începerea procesului penal, urmărirea penală sau, după caz, judecata se suspendă, ca urmare a prezentării de către părți a contractului de mediere.

Suspendarea durează până la momentul când procedura medierii se încheie prin oricare dintre modurile prevăzute de Legea nr. 192/2006 cu modificările și completările ulterioare, dar nu mai mult de 3 luni de la data semnării contractului de mediere. Procesul penal se reia din oficiu, imediat după primirea copiei după Procesul-verbal de închidere a procedurii de mediere, pe care mediatorul are obligația să-l comunice organului judiciar, prin care se constată că părțile nu s-au împăcat, sau, dacă acesta nu se comunică de către mediator, la expirarea termenului de 3 luni prevăzut de lege.